

ФУНКЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНЕ АРАНЖУВАННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ

УДК 811.111'373.43

Гнідець М. П.,
студент,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Лисецька Н. Г.,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри німецької філології,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

ПРОБЛЕМАТИКА ТЕРМІНУ *AKADEMIKER* У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У сучасному суспільстві термін *Akademiker/академік* тісно пов'язаний з науковими знаннями, вищою освітою та інтелектуальним авторитетом. Для загалу ця назва означає особу, яка досягла високих результатів у науковій діяльності, має глибокі знання у своїй галузі та є визнаною серед своїх колег. Однак у повсякденному житті ця лексична одиниця часто використовується не лише як відображення наукового статусу, а й як синонім освіченості та ерудованості. Поруч із цим усталеним уявленням приховано важливу проблематику, пов'язану з походженням терміну, критеріями визнання особи академіком та її роллю у сучасній науковій системі, що свідчить про актуальність дослідження.

Мета наукової розвідки – дослідити значення терміну *Akademiker* для німецькомовного суспільства. Для вирішення поставленої мети ставимо завдання: 1) з'ясувати етимологію терміну *Akademiker*; 2) окреслити коло осіб, яких можна називати академіками в німецькомовному суспільстві.

Згідно з німецьким словником DUDEN, ми можемо простежити усталене розуміння цього терміну. Словник подає два значення: «чоловік/жінка, який/яка має університетську або вищу освіту» та «чоловік/жінка-член/членкиня академії» [1]. Ці дефініції чітко окреслюють семантичні межі слова – з одного боку, *Akademiker/Akademikerin* позначає людину з вищою освітою, а з іншого – носія спеціального статусу, пов'язаного з членством у науковій установі. Така смислова подвійність створює простір для тлумачення і

підкреслює необхідність розмежування побутового та інституційного вживання терміну.

Історичне ж коріння терміну сягає давньогрецької філософської традиції. Як зазначає німецький дослідник Ганс Венке, «назва походить від школи Платона, що розташовувалася в гаю, названому на честь героя Академоса, неподалік від Афін. Учні називали себе академіками, і ця назва зберігалася протягом століть, поки едикт Юстиніана не закрив Афінську академію; свій ренесанс вона пережила в *academia Platonica* Лоренцо ді Медічі у Флоренції» [4, с.17]. Важливо зауважити, що спочатку академіками називали саме учнів школи Платона, а не вчителів чи визнаних мудреців. Це означає, що термін *академік* пов'язувався передусім з належністю до певного освітнього простору та інтелектуальної спільноти. Пізніше, після закриття античної Академії, поняття відродилося в епоху Ренесансу і поступово трансформувалося, набуваючи нових значень та інституційних форм у різних європейських традиціях.

Окрему увагу заслуговує трансформація соціального статусу вищої освіти, що безпосередньо впливає на сприйняття терміну *академік* у його широкому розумінні. Як зазначають науковці Таньєв Шульц та Клаус Хуррельман, «навчання в університеті вже не є чимось особливим. Частка молодих людей, які відвідують вищі навчальні заклади, різко зросла за останні десятиліття. Незабаром більше половини покоління в Німеччині зможе здобути академічний ступінь. Навіть ті, хто після школи проходить професійну підготовку, часто все ж таки вирішують здобути вищу освіту протягом свого життя. В інших країнах високий відсоток людей з академічною освітою вже є звичнішим, ніж у Німеччині» [3, с. 11]. Така масовість вищої освіти призводить до знецінення самого поняття «академічної освіченості» в його колишньому розумінні. Якщо раніше вища освіта означала приналежність до інтелектуальної еліти, то сьогодні вона стає скоріше нормою, що вимагає переосмислення того, кого саме можна вважати академіком у сучасному дискурсі. У цьому контексті виник композит *Akademikerschwemme*, який слугує позначенню великої кількості академіків та проблем з їхнім працевлаштуванням. Словник Duden тлумачить цей термін як «надлишок академіків на ринку праці» [2]. Це композит, що використовується у ЗМІ і є політико-соціологічним висловом, який містить переважно зневажливу конотацію.

Отже, термін *Akademiker* є неоднозначним поняттям, що поєднує в собі історичну традицію, науковий статус та побутове розуміння освіченості. Його значення формувалося протягом століть і продовжує трансформуватися під впливом сучасних соціальних процесів, зокрема

масовізації вищої освіти та глобалізації наукового простору. Розуміння цієї термінологічної та семантичної складності є важливим для адекватного сприйняття цього академічного звання в різних культурних контекстах та для осмислення ролі науки й освіти в сучасному суспільстві.

Література

1. Akademiker. *Duden.* URL : <https://www.duden.de/node/3735/revision/1431183> (дата звернення: 21.10.2025)
2. Akademikerschwemme. *Duden.* URL : <https://www.duden.de/node/3740/revision/1431437> (дата звернення: 29.10.2025)
3. Schultz T., Hurrelmann K. Die Akademiker-Gesellschaft: Müssen in Zukunft alle studieren. Beltz Juventa, 2013. 231 S. URL: https://ebooks-fachzeitungen-de.ciando.com/img/books/extract/3779951355_lp.pdf
4. Wenke H. Der Akademiker und die Hochschule. Bildung und Erziehung. 1964. Vol. 17, Issue JG. S. 17–30. URL : <https://www.vr-elibrary.de/doi/abs/10.7788/bue-1964-jg03?download=true&journalCode=bue>